

Ongeveer honderd procent illegaal

Goedbetaalde Amerikaanse banen verdwijnen naar het goedkope China, zo klinkt het verwijt in de Verenigde Staten. In New York gaat het andersom: daar zoeken Chinezen goedkope Amerikaanse banen.

Freek Staps

De Amerikaanse carrière van Chinese immigranten begint onder een brug. Zodra de Chinees illegaal met een schip of met een vals visum per vliegtuig het land binnenkomt, gaat hij Chinatown in, op zoek naar de brug. In de betonnen voet van de Manhattan Bridge zitten wel dertig uitzendbureaus. Allemaal niet groter dan een paar vierkante meter. „Ik zoek werk”, zegt een zenuwachtig om zich heen kijkende man via een tolk. „Maar het moet wel in New York zijn.”

Een niet makkelijk te vervullen wens. Want het overgrote deel van de honderden, misschien wel duizenden banen die hier aangeboden worden zijn banen buiten de stad. Beter gezegd: in de rest van het land. Een immigrant kan hier 's ochtends binnenlopen, nog dezelfde dag in een bus stappen en de avond erna aan de slag moeten in Mississippi of Missouri. Hier in New York komen kriskras door Amerika reizende Chinezen bij elkaar, om daarna duizenden kilometers verderop weer allemaal hetzelfde werk te verrichten.

Stalen tralies in de uitzendbureaus scheiden de werkzoekenden van de bemiddelaars. „Mensen worden ontslagen, dat gebeurt overal. Bij mij komen ze dan boos verhaal halen en hun bemiddelingskosten opeisen. Dat kunnen ze mooi vergeeten”, zegt Linda Wong. Zij zorgt er al tien jaar voor dat de Chinese restaurants in Amerika personeel hebben.

Hier komen Chinezen voor goedkope banen in Amerika. Waar Amerikaanse politici zich zorgen maken over de uitbesteding van goedbetaalde, maar te duur geworden banen aan het goedkope China, gebeurt hier het omgekeerde. Dit voor buitenstaanders nauwelijks toegankelijke deel van Chinatown is de springplank voor nieuwe Chinezen in de VS, zonder uitzondering op zoek naar een lagelonenbetrekking.

De uitzendbureaus zien er allemaal hetzelfde uit. Ze zijn bepak met mensen die door elkaar heen schreeuwen, ze zien er groezelig uit en buitenstaanders worden weggekeken. De bureautjes hebben vaker niet dan wel een naam. Een van hen heeft *jieshao* in Chinese karakters op het raam staan, Chinees voor iemand 'introduceren'.

Net als de meeste Chinezen die een poos in het buitenland zijn, heeft Wong haar voornaam verenigd. Wongs bureau is zeven dagen per week geopend en zij ziet een oneindige stroom werkzoekenden langskomen. Ze wijst hen op de witte briefjes achter haar balie. 'Kok'. 'Afwasser'. 'Serverster'. Soms heeft ze een bezorger nodig, dan is het dringen geboden. Iedereen wil wel over straat lopen met een plastic tasje vol eten. Aan de muur hangt een kaart van Amerika. Maar zonder plaatsnamen. Er staan netnummers op. De Chinezen die hier werk zoeken spreken geen Engels, zijn nauwelijks opgeleid. Zij kennen Amerika aan de hand van netnummers. New York is 212, Chicago is 773 en een baan in 713 is nog verder weg: Houston, Texas.

Sinds de jaren zeventig verduubelt het aantal Chinezen in Amerika elke tien jaar. Inmiddels zijn het er 2,7 miljoen. Hoeveel illegalen daar nog bij moeten worden geteld, niemand weet of durft een getal te noemen. Wel bekend is het almaar groeiende aantal legale Chinese restaurants: 36.000, meer

Een Chinese straatverkoperster in Chinatown in Manhattan beschermt zich tegen de extreme kou van afgelopen winter. (Foto AP)

Hoe Chinezen Chinezen uitbuiten in Amerika

dan alle vestigingen van McDonald's, Burger King en Wendy's in Amerika bij elkaar. „Dit is de goedkoopste vorm van arbeid in heel de VS”, zegt Peter Kwong. Hij is als hoogleraar Asian American Studies aan het New Yorkse Hunter College een autoriteit op het gebied van Chinezen en arbeid. Hoeveel van de sollicitanten bij de Manhattan Bridge illegaal zijn? „Ongeveer 100 procent”, antwoordt Kwong.

Deze voor niet-Chinezen vrijwel afgeschermdede branche bedient de absolute onderkant van de Amerikaanse arbeidsmarkt. Het federale wettelijk minimumloon is 5,15 dollar (4,23 euro) per uur, maar illegale Chinezen verdienen soms niet meer dan de helft daarvan. Ze hebben geen kuis. Niet alleen zijn ze gebonden aan Chinese werkgevers – in de keukens kunnen ze eten en de werkgever geeft ze verder een matje om op te slapen – ook moeten ze snel geld verdienen om hun schulden af te betalen. Mensensmokkelaars rekenen voor de reis van

China naar de VS 55.000 dollar per persoon. Volgens Kwong duurt het gemiddeld vijf jaar voordat de schuld afbetaald is. De illegale Chinezen werken twaalf uur per dag, zes of soms zeven dagen per week.

Niemand die ingrijpt. De VS kennen geen strenge arbeidsinspectie en wanneer al invallen worden gedaan in bijvoorbeeld *sweatshops* waar onder erbarmelijke omstandigheden kleding wordt gemaakt „is dat alleen voor de show”, zegt Kwong.

Een aantal Chinezen diende in 2004 een klacht in bij het New York Department of Consumer Affairs, de lokale consumentombudsman. Uitzendbureaus zouden misbruik van hen hebben gemaakt. Ondanks herhaalde verzoeken van deze krant om informatie kan de ombudsman niet zeggen of er concrete actie volgde. De ombudsman riep iedereen wel op voorzichtig te zijn en zich met klachten bij

hem te melden. Het liep niet storm. Kwong: „Ze passen wel op. Geen enkele illegaal wil het risico lopen uitgezet te worden.”

Tussen de uitzendbureaus neemt de concurrentie intussen toe. De markt verhardt. Vijf jaar geleden kon Wong aan commissie nog 15 procent van het eerste maandloon vragen, nu moet zij het met een eenmalige betaling van 30 dollar doen. De bureaus wedijveren nu zelfs met service. Ze bieden onderdak aan in een slaapzaal totdat de bus vertrekt.

Amerika kent een economie met twee gezichten, zegt professor Kwong. De officiële economie heeft weliswaar een lage werkloosheid maar maakt zich wel zorgen over het uitbesteden van werk aan landen als India en China. De ondergrondse economie kent geen werkloosheid: immigranten móeten wel werken bij gebrek aan sociale vangnetten.

De belangrijkste tip voor Chinezen op weg naar het Vrijheidsbeeld is dan ook: meld je onder de Manhattan Bridge.

Chinatown in Manhattan

Hoeveel Chinezen wonen in het New Yorkse Chinatown? Niemand die het weet. De schattingen lopen uiteen van 150.000 tot 350.000. In de jaren tachtig streefde deze buurt in het zuiden van Manhattan San Francisco voorbij als grootste enclave van Chinese immigranten op het westelijk halfrond. Inmiddels is de Chinatown in de wijk Queens nu groter. Oorzaak is 11 september 2001. Chinatown in Manhat-

tan werd van de buitenwereld afgesloten, de inwoners konden een paar weken met moeite aan voedsel en schoon water komen. Vaste bezoekers waren omgekomen of naar elders vertrokken. Toeristen bleven weg. Nu, bijna vijf jaar later, herstelt de economie zich er en neemt het aantal Chinezen weer toe. De wijk kent tweehonderd legale – en een onbekend aantal illegale – restaurants.